

Sygn. akt VU 405/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSR del. Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant sekretarz Cezary Jarocki

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..

o prawo do emerytury

na skutek odwołania M. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M..

z dnia 13 lutego 2013 r. sygn. (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt V U 405/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 lutego 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił wnioskodawcy M. D. prawa do emerytury, podnosząc, iż nie udowodnił wymaganego okresu pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu z dnia 12 marca 2013r. wnioskodawca M. D. wniósł o zmianę, zaskarżonej decyzji z dnia 13 lutego 2013r. podnosząc, że w Fabryce (...) w P. w okresie od dnia 2 sierpnia 1971r. do dnia 30 września 1986r. pracował przy azbestocie bezpośrednio przy obróbce wałków oraz pośrednio przy obrabiarce znajdującej się w bezpośrednim sąsiedztwie obrabianych wałków azbestowych, a zatem przez okres ponad 15 lat, co uprawnia go do wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podniósł, że zakład pracy potwierdził jedynie, że wnioskodawca pracował w warunkach szczególnych: w czerwcu 1982r., od października do grudnia 1985r. oraz od czerwca do lipca 1986r. jako tokarz przy produkcji wałków azbestowych i okres ten w wymiarze 6 miesięcy został wnioskodawcy już zaliczony do pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy zaznaczył, że w pozostałym okresie jak wynika ze świadectwa pracy wnioskodawca pracował w warunkach szczególnych (bezpośrednio przy przeróbce azbestu) jedynie przez odpowiednią ilość godzin w miesiącu, co nie wyczerpuje znamion stałej pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. D., urodzony (...), złożył w dniu 25 stycznia 2013r. wniosek o emeryturę. Wnioskodawca nie był członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

(dowód: wniosek o emeryturę – k. 1-3 akt ZUS)

Na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca legitymuje się okresem ubezpieczenia w rozmiarze 30 lat, 4 miesięcy i 8 dni, w tym 6- miesięcznym stażem pracy w warunkach szczególnych.

(dowód: decyzja x 13 lutego 2013r. – k. 10 akt ZUS)

Od dnia 2 sierpnia 1971r. do 30 kwietnia 2002 roku wnioskodawca był zatrudniony w Fabryce (...)w P. T. na podstawie umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy.

W spornym okresie od dnia 2 sierpnia 1971r. do 31 grudnia 1986r. wnioskodawca pracował w charakterze tokarza na dziale obróbki. Do jego obowiązków należało obrabianie wałów azbestowych oraz elementów żeliwnych do maszyn szklarskich (bez użycia azbestu). Prace te były wykonywane w tym samym pomieszczeniu.

Wyłącznie jako tokarz przy produkcji wałów azbestowych wnioskodawca pracował w następujących okresach:

- od 1 do 30 czerwca 1982r.
- od 1 października do 31 grudnia 1985r.;
- od 1 czerwca do 31 lipca 1986r.

W pozostałych okresach wnioskodawca wykonywał naprzemiennie prace tokarza przy produkcji wałów azbestowych oraz prace tokarza przy produkcji elementów żeliwnych do maszyn szklarskich (bez użycia azbestu). I tak, przy produkcji wałów azbestowych wnioskodawca pracował:

- w grudniu 1980r. – 80 godzin;
- w styczniu 1981r. – 80 godzin;
- w marcu 1981r. – 40 godzin;
- w kwietniu 1981r. – 40 godzin;
- w maju 1981r. – 40 godzin;
- w sierpniu 1981r. – 19 godzin;
- w październiku 1981r. – 8 godzin;
- w listopadzie 1981r. – 24 godziny;
- w grudniu 1981r. – 24 godziny;
- w styczniu 1982r. – 8 godzin;
- w lutym 1982r. – 30 godzin;
- w marcu 1982r. – 8 godzin;
- w maju 1982r. – 30 godzin;
- w styczniu 1986r. – 56 godzin;
- w lutym 1986r. – 40 godzin;

- w marcu 1986r. – 96 godzin;
- w kwietniu 1986r. – 136 godzin;
- w maju 1986r. – 70 godzin;
- w sierpniu 1986r. – 79 godzin;
- we wrześniu 1986r. 120 godzin;
- w listopadzie 1986r. – 112 godzin;
- w grudniu 1986r. – 96 godzin;

Praca w charakterze tokarza przy produkcji wałów azbestowych to praca wymieniona w wykazie B dział IV poz. 1 będącym załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. Dz. U nr 8 poz. 43.

(dowód: świadectwo pracy z 30.04.2002r. – k. 1 akt osobowych, świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 11 maja 2002r. – k. 39 akt osobowych, angaże – k. 83-100 akt osobowych, zeznania świadka R. K. – protokół rozprawy z dnia 5 września 2013r. od minuty 5:34 do minuty 16:42, zeznania świadka Z. D. – protokół rozprawy z dnia 5 września 2013r. od minuty 17:45 do minuty 22:28, zeznania wnioskodawcy - protokół rozprawy z dnia 5 września 2013r. od minuty 22:30 do minuty 29:27)

Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodów i zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 roku, będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 (tj. poniżej 65 lat dla mężczyzn). Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ustęp 4 art. 32).

Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) osiągnęli:

- 1)okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz
- 2)okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2).

Ten „wymagany okres zatrudnienia” to okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§ 3 rozporządzenia).

Żądanie wnioskodawcy należało rozpoznać w aspekcie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Z treści § 4 tego rozporządzenia wynika, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w **Wykazie A**, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia wynoszący 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej **15 lat** pracy w szczególnych warunkach.

Natomiast w myśl § 8 rozporządzenia ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 1999 r.) spełnili następujące warunki:

- osiągnęli wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla mężczyzn,
- mają wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej **10 lat** wykonywania prac wymienionych **w dziale IV wykazu B**;

W świetle wskazanych regulacji prawnych, aby uzyskać prawo do emerytury wnioskodawca powinien legitymować się 25-letnim okresem zatrudnienia oraz odpowiednim stażem pracy w szczególnych warunkach, który w przypadku wykonywania prac wymienionych w wykazie B dział IV wynosi co najmniej 10 lat, a w przypadku wykonywania prac wymienionych w wykazie A – 15 lat.

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną między stronami było to, czy wnioskodawca posiada wymagany okres zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu, a jednocześnie nie budzi żadnych wątpliwości – wnioskodawca ma wymagany okres zatrudnienia, to jest 25 lat, ukończył 60 lat i nie był członkiem OFE.

Sam fakt zatrudnienia wnioskodawcy w Fabryce (...)w P. był niesporny w świetle dokumentów znajdujących się w jego aktach rentowych i osobowych. Spornym pozostawał charakter pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w okresie od dnia 2 sierpnia 1971r. do dnia 31 grudnia 1986 roku tj. czy była to praca wykonywana w szczególnych warunkach, czy też nie.

Organ rentowy zakwestionował, aby wnioskodawca w spornym okresie pracował w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, gdyż ze świadectwa pracy w szczególnych warunkach wynika, że pracę taką wymienioną w wykazie B dział IV poz.1 (przy produkcji wałów azbestowych) wykonywał tylko przez sześć miesięcy, a w pozostałym okresie tj. w 1980r., 1981r., 1982r. i 1986r. wykonywał pracę przy produkcji wałów azbestowych jedynie przez ściśle określoną ilość godzin w miesiącu (w granicach od 8 godzin do 136 godzin miesięcznie).

Nie wymienienie przez zakład pracy w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach pewnych okresów zatrudnienia, nie wyklucza dokonania ustalenia pracy w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego. Wprawdzie stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 z późn. zm.), okresy pracy w warunkach szczególnych, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Należy jednak wskazać, że z cytowanego wyżej § 2 rozporządzenia nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy w przedmiocie wykonywania przez pracownika pracy w warunkach szczególnych miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Dlatego też w toku niniejszego postępowania Sąd przeprowadził postępowanie dowodowe celem ustalenia charakteru pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w spornym okresie.

I tak, ze spójnych zeznań świadków R. K. oraz Z. D., którzy w spornym okresie pracowali razem z wnioskodawcą, a co za tym idzie dysponują wiarygodną i bezpośrednią wiedzą co do zakresu obowiązków wnioskodawcy oraz warunków w jakich jego praca była świadczona, wynika że w spornym okresie wnioskodawca cały czas pracował jako tokarz w dziale obróbki w Fabryce (...) w P. zajmując się obrabianiem wałów azbestowych oraz elementów żeliwnych do maszyn szklarskich (wykonanych bez użycia azbestu). Prace te wykonywał w tym samym pomieszczeniu naprzemiennie tzn. były takie okresy w których zajmował się tylko toczeniem wałów azbestowych albo tylko obrabianiem części żeliwnych i były okresy gdy te prace wykonywał na zmianę.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, za pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia.

Prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w szczególnych warunkach nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, OSNAP 2002/11/272).

Prace wykonywane bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu są wymienione w wykazie B dziale IV załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Wykonywanie tych prac uprawnia do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym już po 10 lat wykonywania takiej pracy (§ 8 rozporządzenia). Zgodnie z wykazem B dział IV pkt 1 tylko prace wykonywane bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu uprawniają do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Niewątpliwie praca wnioskodawcy na stanowisku tokarza przy obrabianiu (toczeniu) wałów azbestowych była pracą wykonywaną bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu jak tego wymaga pkt 1 dział IV wykazu B. Organ rentowy nie zaprzeczał tej okoliczności. Nie mniej wnioskodawca pracy tej nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a tylko w takim rozmiarze jak wynika ze świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Należy stwierdzić, że pracodawca skrupulatnie dokumentował okresy pracy wnioskodawcy przy obróbce wałów azbestowych. W świadectwie pracy odnotowano bowiem nie tylko pełne miesiące pracy wnioskodawcy przy tego rodzaju pracach, ale także ilość godzin spędzonych przez wnioskodawcę przy takiej pracy w poszczególnych miesiącach. Łącznie w okresie od 1980r. do 1986r. wnioskodawca przepracował w warunkach szczególnych 6 miesięcy i 1237 godzin czyli około 8 dodatkowych miesięcy. W ciągu 7 lat pracy daje nam to łącznie 1 rok i 2 miesiące pracy w warunkach szczególnych. Brak podstaw do przyjęcia, że wnioskodawca w okresie wcześniejszym tj. od 1971r. do końca 1979r. pracował w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie wynika to bowiem ani z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych, ani z zeznań świadków, ani z zeznań samego wnioskodawcy. Świadkowie zeznali, że wnioskodawca pracował w spornym okresie zarówno przy obróbce wałów azbestowych jak i przy obróbce części żeliwnych do maszyn szklarskich. Przy czym pracą w szczególnych warunkach była tylko praca przy obróbce wałów jako, że były one wykonane ze szkodliwego dla zdrowia azbestu. Praca przy obróbce elementów żeliwnych do maszyn szklarskich, jako nie zawierających azbestu, nie była pracą w warunkach szczególnych. Sytuacji tej nie zmienia podnoszona przez wnioskodawcę okoliczność wykonywania pracy przy obróbce elementów żeliwnych w tym samym pomieszczeniu, w

którym w bezpośrednim sąsiedztwie jego stanowiska pracy inny pracownik zajmował się obróbką wałów azbestowych. Ustawodawca do prac w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie B dział IV poz. 1 zaliczył tylko i wyłącznie prace bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu, a nie prace w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk pracy, na których azbest jest przetwarzany. Wnioskodawca obrabiając elementy żeliwne, które nie zawierały azbestu, nie wykonywał zatem pracy wymienionej w wykazie B dział IV poz. 1.

W orzecznictwie przyjmuje się, że nie korzysta z uprawnienia do emerytury w niższym wieku emerytalnym pracownik, który nie udowodnił, że wykonywał pracę w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (por. np. wyrok z dnia 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97, - OSNP 1998/21/638).

Skoro zatem wnioskodawca w spornym okresie oprócz prac w warunkach szczególnych (bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu) wykonywał jeszcze inne prace, które takiego charakteru nie miały (prace przy obróbce elementów żeliwnych), to oznacza, że nie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach. W ramach bowiem obowiązującej go dziennej normy czasu pracy wykonywał oprócz prac, które szkodliwie oddziaływały na jego organizm, także prace które takiego charakteru nie miały. Stałe wykonywanie prac w szczególnych warunkach, w pełnym wymiarze czasu pracy stanowi niezbędny warunek do zaliczenia danego okresu pracy do pracy w warunkach szczególnych.

Trudne warunki pracy, które niewątpliwie panowały na dziale obróbki nie są wystarczającą podstawą do uznania danej pracy, bez względu na jej rodzaj i charakter, za pracę w szczególnych warunkach. Praca w narażeniu na bezpośredni kontakt ze szkodliwym dla zdrowia azbestem nie jest pracą zaliczoną do szczególnych warunków zgodnie z wykazem B.

Pracy wnioskodawcy wykonywanej w spornym okresie nie można również zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach wymienionej w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. dział VII pkt 9 (prace wykonywane w zakładach przetwarzających azbest), jak tego domagał się wnioskodawca zwracając się do pracodawcy o sprostowanie świadectwa pracy (pismo z dnia 30.04. 2002r. – k. 40 akt osobowych). Dział VII dotyczy prac wykonywanych w przemyśle lekkim. Tymczasem wnioskodawca był zatrudniony w przemyśle metalowym. Pracami w szczególnych warunkach w hutnictwie i przemyśle metalowym są tylko i wyłącznie prace wymienione w wykazie A w dziale III. Wśród prac tam wymienionych nie ma prac wykonywanych w zakładach przetwarzających azbest.

Wyodrębnienie poszczególnych prac wykonywanych w szczególnych warunkach zgodnie z wykazem A, ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Kwestia przyporządkowania określonej pracy, a co za tym idzie pracodawcy, do określonej w wykazach branży – jak wielokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy – nie jest dziełem przypadku, lecz ma istotne znaczenie dla kwalifikacji, jako pracy w warunkach szczególnych. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym (tak por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2008r., I UK 381/07, z dnia 1 czerwca 2010r., II UK 21/10, z 19 maja 2011r., III UK 174/10, z dnia 19 listopada 2012r. w sprawie, I UK 239/12).

Z tego względu nie można uznać, że wnioskodawca wykonywał pracę wymienioną w dziale VII wykazu A stanowiącym załącznik do rozporządzenia, dotyczącym pracy w przemyśle lekkim, skoro jego praca była świadczona w przemyśle metalowym.

Biorąc zatem pod uwagę, iż wnioskodawca nie wykazał, aby pracował w warunkach szczególnych przez wymagany okres, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.